

Sosiaali- ja terveysministeriö

Sisäministeriön lausunto sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain kehittämistarpeiden arviomuistiosta

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt sisäministeriön lausuntoa sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain kehittämistarpeiden arviomuistiosta. Sisäministeriö lausuu asiasta seuraavasti:

Arviomuistion mukaan valvontalakia olisi jatkotyössä täsmennettävä sen osalta, sovelletaanko sitä vastaanottolain ja säilölain mukaisten sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämiseen. Vastaanottokeskusten tehtävänä on kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011), jäljempänä vastaanottolaki, 1 §:n mukaisesti turvata kansainvälistä suojelua hakevan ja tilapäistä suojelua saavan toimeentulo ja huolenpito sekä ihmiskaupan uhrin tunnistaminen ja auttaminen. Vastaanottokeskuksen asiakkaan toimeentulo ja huolenpito turvataan lain 13 §:n mukaisilla vastaanottopalveluilla, joita ovat majoitus, vastaanotto- ja käyttöraha, sosiaalipalvelut, terveydenhuoltopalvelut, tulkki- ja käännöspalvelut sekä työ- ja opinto- toiminta. Vastaanottopalvelut järjestää se vastaanottokeskus, jonka asiakkaaksi kansainvälistä suojelua hakeva tai tilapäistä suojelua saava rekisteröidään. Lisäksi laissa säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköistä (116/2002), jäljempänä säilöönottolaki, säädetään ulkomaalaislain (301/2004) nojalla säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta tähän tarkoitukseen varatussa säilöönottoyksikössä. Lain 13 §:ssä säädetään säilöön otetun oikeudesta terveyden- ja sairaanhoitoon. Vastaanottolain 8 §:n ja säilöönottolain 3 §:n mukaan vastaanoton ja säilöönoton käytännön toiminnan valvonta kuuluvat Maahanmuuttovirastolle. Maahanmuuttovirasto ylläpitää kolmen toiminnassa olevan valtion vastaanottokeskuksen lisäksi säilöönottokeskuksia. Maahanmuuttovirasto tekee muiden kuin valtion vastaanottokeskusten perustamisesta, lakkauttamisesta ja toimipaikasta vastaanottolain 10 §:ssä tarkoitetun sopimuksen kunnan, kuntayhtymän, muun julkisoikeudellisen yhteisön taikka yksityisen yhteisön tai säätiön kanssa.

Sosiaali- ja terveysministeriön laatiman arviomuistion mukaan on epäselvää, mikä taho on vastuussa vastaanottolain mukaisten sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä. Sisäministeriön näkemyksen mukaan vastaanottolain 8 §:n ja 10 §:n nojalla on selvää, että vastaanottolain mukaan vastuu vastaanoton kokonaisuudesta kuuluu Maahanmuuttovirastolle, sisältäen myös sosiaali- ja terveyspalvelujen käytännön järjestämisen. Tässä yhteydessä sisäministeriö nostaa esiin, että koska voimassa oleva vastaanottolaki ei kuitenkaan ole täysin johdonmukainen vastaanottopalvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta käytetyn terminologian osalta, on sisäministeriö valmistellut lakiin muutosta osana laajempaa vastaanottolain uudistamista. Muutoksella vastaanottopalvelujen järjestäminen säädettäisiin selkeästi Maahanmuuttoviraston vastuulle. Lisäksi selkeytettäisiin vastaanottopalvelujen tuottamisesta sopimista, sopimuksen tekemisen ehtoja, toiminnan valvontaa ja vastaanottopalvelujen tuottamisesta aiheutuvien kustannusten korvaamista. Kuten arviomuistiosta tuodaan esille, on esityksen yhteydessä terveydenhuoltolakiin tehtävällä muutoksella lisäksi tarkoitus selkeyttää vastaanottokeskuksen ulkopuolella tuotettavien terveyspalvelujen hankkimista. Esitys on osa EU:n muuttoliike- ja turvapaikka sopimuksen kansallista täytäntöönpanoa. Hankkeen valmisteluaineisto on

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sisäministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 26
00023 Valtioneuvosto

Kirkkokatu 12
Helsinki

0295 480 171
+358 295 480 171

kirjaamo.sm@gov.fi
www.intermin.fi

saatavilla julkisessa palvelussa osoitteessa valtioneuvosto.fi/hankkeet tunnuksella SM032:00/2024. Esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle 16.4.2026.

Arviomuistion mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaviranomaiset ovat lisäksi todenneet olevan epäselvää, sovelletaanko valvontalakia sosiaali- ja terveystaloihin, joita vastaanottokeskukset tuottavat. Arviomuistion mukaan vaikuttaisi perustellulta, että valvontalakia ja siinä säädettyä mm. rekisteröintimenettelyä, omavalvonnasta ja viranomaisvalvonnasta sovellettaisiin vastaanottokeskuksiin, niiden tuottaessa valvontalain mukaisia sosiaali- ja terveystaloihin, sekä niihin yksityisiin ja julkisiin palveluntuottajiin, joilta vastaanottokeskus hankkii sosiaali- ja terveystaloihin. Sisäministeriö on keskustellut arviomuistion lausunnoilla olon aikana sosiaali- ja terveysministeriön kanssa sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain soveltamisesta vastaanotto- ja säilötoimintaan ja on samaa mieltä siitä, että sääntelyä tulisi selkeyttää. Sisäministeriön näkemyksen mukaan mahdollinen jatkovalmistelu tulisi kuitenkin tehdä huolella siten, että siinä huomioidaan riittävällä tavalla vastaanotto- ja säilöönottotoiminnan erityisyys sekä valvontalain yhteys sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastiedoista annettuun lakiin (703/2023), jäljempänä asiakastietolaki.

Sisäministeriö tuo esiin, että vastaanottokeskusten toiminta ei ole sosiaali- ja terveyshuoltoa vaan osa maahanmuuttohallintoa. Sisäministeriön näkemyksen mukaan lakiin tulisi määritellä selkeästi se, miltä osin vastaanottopalvelut kuuluvat sosiaali- ja terveydenhuollon valvontalain piiriin ja miltä osin lakia ei noudateta. Valvontalain soveltaminen vastaanotto- ja säilöönottolain mukaisiin terveydenhuoltopalveluihin olisi lähtökohtaisesti selkeää. Maahanmuuttovirasto ohjaa ja valvoo tälläkin hetkellä vastaanottokeskusten ja säilöönottokeskusten terveystaloihin toimintaa voimassa olevaan terveydenhuoltoon koskevaan sääntelyyn ja ohjeistuksiin nojaten. Sisäministeriön näkemyksen mukaan arviomuistio jättää kuitenkin hiukan epäselväksi sen, olisiko jatkovalmistelussa tarkoitus laajentaa valvontalain soveltaminen myös vastaanottokeskuksen sosiaalipalveluihin. Suurin osa vastaanottokeskuksen sosiaalipalvelujen työstä on muuta kuin sosiaalihuoltolain mukaista toimintaa. Sisäministeriön näkemyksen mukaan olisi epäselvää, mihin osaan vastaanottokeskuksen toiminnasta laki tällöin soveltuisi. Rajan vetäminen olisi hankalaa, mikä aiheuttaisi epäselvyyttä myös lain käytännön soveltamisessa.

Valvontalain 5 §:n mukaan sosiaali- ja terveystaloihin saa tuottaa vain palveluntuottaja, joka on 11 §:ssä tarkoitetussa Lupa- ja valvontaviraston ylläpitämässä valtakunnallisessa palveluntuottajien rekisterissä (Soteri) ja jonka palveluyksikkö on rekisterissä 21 §:n mukaisesti. Sosiaali- ja terveystaloihin tuottajan toiminnan aloittamisen tai muutoksen toteuttamisen edellytyksenä on, että palvelutoiminnan rekisteröinnistä tai sen muutoksesta on tehty 21 §:ssä tarkoitettu päätös. Sisäministeriön näkemyksen mukaan on perusteltua, että myös vastaanotto- ja säilöönottoyksiköiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut rekisteröitäisiin valvontalain mukaisesti. Arviomuistion mukaan rekisteröintimenettelyä on kuitenkin muodostunut raskas ja pitkä. Se on viivästyttänyt palveluntuottajien toiminnan aloittamista ja kuluttanut arvioitua enemmän viranomaisten resursseja. Vastaanottokeskusten tehtävänä on turvata kansainvälistä suojelua hakevien ja tilapäistä suojelua saavien toimeentulo ja huolenpito kaikissa tilanteissa. Vastaanottopalveluja tuottavan rekisteröityminen tilanteessa, jossa vastaanotto sujuu normaalisti, olisi sisäministeriön näkemyksen mukaan mahdollista. Sisäministeriön näkemyksen mukaan lakiin tulisi kuitenkin varmistaa riittävä siirtymäsäännös, jotta toiminnassa olevien vastaanottokeskusten palveluntuottajilla on aikaa rekisteröityä. Jatkovalmistelussa olisi lisäksi välttämätöntä huomioida, että vastaanottopalveluita tuottavan toimijan rekisteröinti ei saa olla esteenä vastaanottokeskuksen perustamiselle tai sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tuottamisen aloittamiselle esimerkiksi laajamittaisen maahantulon tai muussa maahantulon häiriötilanteessa, jossa vastaanoton kapasiteettia on tarpeen kasvattaa hyvin nopeasti esimerkiksi perustamalla uusia vastaanottokeskuksia ja laajentamalla olemassa olevien vastaanottokeskusten toimintaa. Jos vastaanottopalvelujen tuottajien tulee rekisteröityä, tulee lainsäädännöllä varmistaa, että rekisteröinti voidaan tietyissä tilanteissa tehdä jälkikäteen tai, että rekisteröinnin viivästyessä vastaanottokeskuksen sosiaali- ja terveystaloihin tuotetaan tarvittaessa esimerkiksi hyvinvointialueen toimesta.

Valvontalain 23 §:ssä säädetään palvelunjärjestäjän omavalvonnasta ja siihen liittyvistä vaatimuksista. Maahanmuuttovirasto valvoo muun muassa vastaanottopalvelujen tuottamisesta tehtyjen sopimusten noudattamista, ohjaa ja valvoo vastaanottokeskusten ja säilöönottokeskusten toimintaa, palvelujen saatavuutta ja laatua, henkilöstön riittävyyttä ja käytössä olevien tilojen soveltuvuutta toimintaan. Valvonnan yhtenä tavoitteena on varmistaa, että asiakkaille annettavat palvelut toteutetaan yhdenvertaisesti. Maahanmuuttovirasto on laatinut vastaanottojärjestelmää koskevan valtakunnallisen valvontaohjelman ja kokoaa säännöllisesti valvontaraportin vastaanottokeskusten valvonnassa tehdyistä toimenpiteistä. Valvontaohjelma ja valvontaraportit löytyvät Maahanmuuttoviraston verkkosivuilta: <https://migri.fi/vastaanottokeskukset>. Maahanmuuttovirasto edellyttää vastaanottokeskuksilta lisäksi mm. omavalvontaa ja on laatinut vastaanottokeskuksille, ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmälle ja säilöönottoyksiköille omavalvontasuunnitelmien pohjat. Maahanmuuttoviraston sosiaali- ja terveydenhuollon ohjausta ja valvontaa koskevat toimenpiteet täyttävät siten jo tältä osin pitkälti valvontalain edellytykset.

Sisäministeriö nostaa esiin, että valvontalain soveltamisella on suora yhteys asiakastietolakiin. Valvontalain noudattaminen ei kaikilta osin ole mahdollista, jos vastaanotto- ja säilöönottotoiminnassa ei noudateta asiakastietolakia. Asiakastietolain soveltaminen vastaanottopalveluina järjestettäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin tai säilöönottolain mukaisiin terveyspalveluihin on voimassa olevan sääntelyn osalta epäselvää. Vastaanottokeskusten, säilöönottoyksiköiden ja ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän asiakastietojen käsittelyssä noudatetaan lähtökohtaisesti lakia henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa (615/2020). Vastaanottolain 25 §:n mukaisia sosiaalipalveluita ja 26 §:n mukaisia terveydenhuoltopalveluita sekä säilöönottolain 13 §:ssä tarkoitettuja terveyspalveluja järjestettäessä käsitellään kuitenkin sosiaalihuollon asiakasasiakirjoja ja terveydenhuollon potilasasiakirjoja. Vaikka asiakastiedot syntyvät vastaanoton aikana ja osin vastaanottokeskusten tuottamana, on tulkittavissa, että kyse on kuitenkin pääasiassa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastiedoista, ei maahanmuuttohallinnon asiakastiedoista. Vastaanottokeskusten sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakastietojen käsittelyssä noudatetaankin tällä hetkellä soveltuvin osin asiakastietolakia. Asiakastietolain noudattamisesta vastaanotto- tai säilöönottotoiminnassa ei kuitenkaan säädetä, mikä aiheuttaa epäselvyyttä lain soveltamiseen ja vaikeuttasi myös valvontalain noudattamista.

Sisäministeriön sosiaali- ja terveysministeriöltä saamien tietojen mukaan valvontalain muutosta koskeva hallituksen esitysluonnos on tarkoitus laittaa lausunnoille jo kesäkuun 2026 alussa. Valvontalain soveltamiseen vastaanottolain ja säilöönottolain mukaisiin sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluihin sisältyy edellä kuvatun mukaisia ja mahdollisesti myös muita avoimia kysymyksiä. Arviomuiston mukaan valvontalain lainvalmistelu on tarkoituksenmukaista porrastaa. Sisäministeriö esittää harkittavaksi, että vastaanotto- ja säilöönottotoimintaan liittyvän sääntelyn jatkovalmisteluun varattaisiin riittävästi aikaa, jotta sääntelystä tulisi toimivaa ja selkeää. Lisäksi sisäministeriön näkemyksen mukaan on välttämätöntä, että valvontaa koskevaa sääntelyä selkeytetään yhtenä kokonaisuutena, mikä käsittäisi myös asiakastietolakiin tehtävät välttämättömät muutokset. Sisäministeriö esittää harkittavaksi, että sääntelyn valmistelua jatkettaisiin yhteistyössä sisäministeriön maahanmuutto- osaston kanssa.

Kansliapäällikkö

Matti Sarasmaa

Asiantuntija

Ella Stenroos

Jakelu STM Sosiaali- ja terveysministeriö

Tiedoksi

VN/27681/2025-SM-83

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: